

آقا سید حسن تقی زاده - شواهد اینکار باندازه فراوان است که در محکمه هر کدام از کلا می گفتند دیگر بس است حال معلوم شد امیر اعظم تمام مطالب را مثل آفتاب روشن کرده است اینکه می گویند سند تازه بدست آمد بیشتر از آن ها بدست آمده از روزنامه های روسی که ترجمه کردم بیش آقا میرزا معبود است و از کارپرداز عشق آباد و از اهالی آن که تمام جزئیات آن را شرح داده اند و استادی که در دفتر وزارت خارجه و غیره است این شخص بعکم شرع مفسد فی الارض است با آن قتل هائی که کرده است باید بدار زده شود اگر بازم مسامحه شود ایران از سابق بدتر خواهد شد.

آقا سید محمد حعفر - چرا از اول دو نفر از علماء را معین نکردند که دوباره محتاج باستیناف نشود.

حاج امام جمعه - در راه یک نفر مسلم را بفروشد یقین قلب حضرت ص را شکستند و در حق هر کس ثابت شود مجازات او فوری است اگر جاهزاده از روز اول بقانون شرع و محکمه شرعیه این مطلب را رسیدگی می کرد دیگر تانیاً محتاج به داخله مجلس نبود.

حاجی میرزا علی آقا - ما حاصل مجلس این شده قدری شکایت از عدلیه شد و این مطلب خوبی ندارد مطلب دیگر اینکه نصیر چهار نفر بر حسب ترتیبی که گفته شد ثابت شد که این چهار نفر مصداق این چهار مرتبه از حکم هستند که درین آیه مبارکه هست بترتیب (الذین یعاربون الله و رسوله و یسمون فی الارض فساداً ان یقتلوا) شخص (اولی) او یصلبوا (دومی) او قطع ایدیه و ارجاهم من خلاف (سیمی) او بنفوانی الارض (چهارمی) که اصف الدوله باشد که لاقبل یکسال برود جای دیگر باشد.

وزیر عدلیه - حالا هم طوری نشده است من گفتم رجوع بیکدیگر از معضرات آقایان بشود حکمش را معین کنند اگر آن روز اول حجج اسلام رادهوت می کردیم نیشد و تشریف هم نمی آوردند حالا هر طور بیکه صلاح دانسته اند عمل می شود.

آقا میرزا محمود - بنده عرض میکنم از این که ظلمی که این شخص کرده است خداوند خواسته است پرده را بردارد لازم بسو کلاهی مجلس و حضور علماء هم نیست وزیر انعم را بپورتنی که نوشته بود و حکم کرده بموجب حکم آقا حاجی میرزا حسن سبزواری و سایر آقایان بوده که موجود است در این صورت دیگر محتاج تجدید حکم نیست.

حاج سید عبدالعسین شهبهانی ما بنظور که از اطراف کافذ رسیده است اگر مسامحه شود در مجازات موجب ضرر خواهد بود و از طرف ملت اقدام خواهد شد و این صحیح نیست.

رئیس - آن ترتیبی که باید وزارت عدلیه پیدا کند هنوز پیدا نگردیده بیک شکلی مشغول بوده و رسیدگی شد بنظر و کلا یک سیاست و مجازاتی آمد و بنظر اعضاء عدلیه هم سیاستی آمده است این است که نوشته شد و هنوز هم حکم شرعی داده نشده پس راه چاره باز است یک افسران نظر ثانوی لازم دارد حال هر طور صلاح است یک مجلسی تشکیل بشود تا آن امان نظر ثانوی بعمل بیاید.

آقا سید محمد حعفر - پس از امان و صدور حکم ضامن اجرای آن کیست ؟

وزیر عدلیه - بنده ضامنم و اجرا میکنم .
حسام الاسلام - در این که آدم کشته شده و اسیر برده شده حرقی نیست لایه هر کشته شده کشته دار باید کشته را پیدا کرد و قصاص نمود .
آقا میرزا محمود - حکم حاجی میرزا حسن حاضر است بخوانید به بنید باین تفصیل ایا بازم محتاج بعکم ثانوی است .

آقا سید حسین - احکام شرعی حاضر و بوجوب آن احکام ثابت ولی مجری حکم کیست .

وزیر عدلیه - در صورتیکه نتوانستیم حکم علما را اجرا کنیم استعفا میدهم .

احسن الدوله - باین ترتیب است که پیش آمد بشارت و کلا بر میخورد این ترتیب استیناف غیر از توضیح و کلا چیزی دیگر نیست خوب است بعد از این و کلا بسای خود را شکسته به بنید و دیگر داخل در این کارهای فوق العاده نشوند .

رئیس - این رسیدگی یک طوری شده است که حکم قطعی شرعی نیست حال باید مجلس تصویب نماید که یک مجلس ثانوی شده حکم قطعی آخری دده شود و مجری شود .

حاجی محمد ابراهیم - حکم آقا سبزواری حاضر است بیاورند همین جا رسیدگی شود .

آقا میرزا محسن - حال چه کار بآن احکام دارید که بگویند نافذ است یا نافذ نیست مطلب که واضح و روشن است مجلس دیگر در معضرات آقایان این مطلب تمام شود حکم آن صادر شود .

آقا سید حسین - احکام را بخوانید بیاورند در همین جا رسیدگی شود .

رئیس - از این قرار میخوانید مجلس را محکمه قرار بدهید .

حسام الاسلام - استیناف را هیچکس رای نمیدهد زیرا که بترتیب و روق برگردد آنوقت ادهای شرف هم بکنند .

آقا میرزا سیدعلینقی - چه ضرر دارد که مجلس در این جا بشود چند نفر از علماء و چند نفر از و کلا و وزیر عدلیه حضور داشته باشند حکم آنرا معلوم و معین کنند .

آقا سید حسن تقی زاده - دوباره میگویم که اگر در این امر مجازات نشود هیچ چیز برای ما باقی نمانده است اگر صدقه هم استیناف بشود و اهمه نیست ولی آقای حاجی میرزا حسن خودش داخل این کار بوده چند تلگرافات از او هست و چقدر ایل باشکاتلو رفتند خدمت او با آن احکامی که داده است و آن شواهد و دلائل فاطمه که هست دیگر استیناف برای چیست ؟

آقا سید محمد حعفر -- اگر حیثیت و همت باشد تعطیل احکام شرعیه برای چیست برادر عثمان در کوفه شرب خمر کرده بعد از نبوت حضرت امیر المؤمنین بدست خود او را حد زد اینجا در ملک اسلام هم گویند نارها میشود هیچکس متعرض و متحمل نمیشود و در مقام مجازات بر نمیآیند .

آقا میرزا محسن - آن اسناد را بیاورند . ملاحظه کنند هر چه حکم شد اجرا شود .

آقا سید حسن تقی زاده - گفتم رشوه نمی گذارد که هیچ امری در این ملک صورت بگیرد ولی در این امر گفتم غیرت کنند رشوه نگیرند مهذا پدر زن سالار باین دروآن در افتاده و پول میدهد حتی در خانه و کلا هم میرود و خانه رئیس هم شنیدم که رفته است و میدانم که دو هزار تومان بیک شخصی داده است .

وزیر عدلیه - آیا بن داده است ؟

آقا سید حسن تقی زاده - شنای را میدانم ولی بیک شخص روزنامه نویسی داده است که او را نگهداری کنند .

رئیس - اینکه گفتید بخانه من آمده است نیامده است یک روزی سر وزیر نظام آمد در مجلس که مرا ملاقات کند آنهم ملاقات نکرد حالا معلوم شود که اصدا را بیاورند در مجلس یا کسی برون بشود .

آقای سید حسن تقی زاده - یک شکل دیگر هم میشود باینکه بیست نفر از و کلا را بانتخاب یا بتعین خود رئیس که آنها را موثق میدانند معین کنند و یک مجلس علنی تشکیل شود که تمام و کلا باشند ببینند .

رئیس - این یک اشکال دارد که نمیشود صدور بیست نفر همه این اصناد را ببینند و رسیدگی کنند.

آقا سید حسن تقی زاده - آن بیست نفر که معین شدند رسیدگی میکنند باقی ساکت میباشدند (بعد از مذکرات زیاد بالاخره قرار بر این شد که بهین ترتیب در توضیح شنبه مجلس علنی با حضور

حجج اسلام و وزارت عدلیه با بودن تماشاچیان آن است و ملاحظه شود اغشامی که در این باب اطلاعات دارند توضیح بدهند آنچه حکم اسلام شد وزارت عدلیه بدون ضرر و مسامحه اجرا دارد تلگرافی از انجمن زرد شتیان بزد قرائت شد قریب باین مضمون .

بتوسط ارباب جمشید به مجلس مقدس دارالشورای کبری متظلم و دادخواهم صبر و سکوت در باب قتل پرویز و عدم قصاص قاتل آن موجب تجری مفسدین شد در شب ۱۷ فری برز که یکی از مستاجرین ارباب بوده او را در مزرحه با کارد مقتول و میال او را زخمی کردند با این ترتیب تمام ماها مضطرب و پریشانیم بحکومتهم متظلم شده ایم از مجلس استعماای عاجزانه می نمایم که توجهی باین بیچارگان و درماندگان بنمایند.

بعد از قرائت آقا سید محمد تقی اظهار داشتند که مفسد فی الارض این قبیل اشخاصند که یک ملتی را از مجلس میرنجانند و باید جداً قاتل را دستگیر کرده قصاص کنند بعد از مذاکرات زیاد قرار شد که بوزارت داخله اخطار شود که اقدامات لازمه را بنماید و مجلس هم محض اطمینان خاطر آنها که در مقام اقدام هستند تلگرافی بنمایند .

مذاکرات روز ۵ شنبه ۲۱ شهر جمادی الثانی دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۹ را آقا سید محمد تقی قرائت کردند .

حاج سید عبدالعسین شهبهانی - روز سه شنبه بعد از گفتگوی زیاد قرار شد روز شنبه بجهت سالار مفضل در مجلس گفتگو شود آنچه بگمان بنده میرسد و خود را مکلف میدانم این است که اینگونه امورات از وظیفه مجلس خارج است و ما باین مجلس نیامده ایم از برای قطع و فصل دهای شرعیه و عرفیه بلکه وظیفه ما وضع قوانین است و پس چنانچه رسیدگی

پرویات و مداخل در وظایف مجلس کنیم کار منجر
بافتال خواهد شد پس باید اصلاح هر کاری را از رئیس
مستول از خواست .

حاج میرزا علی آقا - خارج از آن نیست که
این حکم یا بر خلاف شرع است یا بر وفق شرع
در صورت دارای معظوری خواهد بود بنا بر این
تکلیف مجلس نیست .

وکیل التجاره مقررین بردو نوعند یا مقرر
شرعی یا مقرر عرفی است چنانچه مقرر شرعی باشد
حکم او با حکام شرع است و در صورتیکه مقرر
عرفی است مثل این که کسی مالیات را خورده اینها
راجع است بعدله .

آقای سید باقر - حق مجلس این است که در رفع ظلم
را از وزیر مسئول خواهد .

حسنعلی خان - در جاهائیکه این چنین کارها
راجع به مجلس نیست آن جاهائی است که تکلیف
وزارتخانهها امین نموده اند این مجلس ما امروز قریب
یکسال از افتتاحش گذشته است و در این مدت به چوچه
بوظایف خود رفتار نکرده وزارتخانههای ما تاکنون
هیچ درست نشده مخصوصاً بنده بر وزارت عدلیه
ایرادات زیاد دارم وزارت باس که نمیشود وزارت
عدلیه قضات میخواهند صرف اینکه ترتیب اطاعتها را
مرتب کردند اطاعت ابتدائی اطاعت تحقیق اطاعت استیفاء
و غیره و غیره دایر کردند کار درست نمیشود دزمه جا
اعضای هر اطاعتی از یکدیگر ممتاز هستند ولی در اینجا
از این اطاعت برخاسته در اطاعت دیگر مجلس متعقد
میکند باری باین حال و این بی ترتیبی ادارات مجلس
باید بتمام کارها رسیدگی نماید و مواظبت کند .

حاجی معین التجار - باین ترتیب این است که
هیچ کاری در مجلس پیشرفت نمیکند بریروز دوساعت
در اینجا در این مقدمه مذاکره شد .

حسنعلی خان - همین مسئله سالار مقفم
که همه تقصیرات او را دانسته اند نباید از طرف مجلس
یک محاکمه عالی مقرر شود که از روی صحت و دقت در
آن رسیدگی نمایند .

حاجی معین التجار - شش نفر از وکلا در
آن محاکمه حاضر بودند .

حسنعلی خان - در همین جا بنده ایراد
دارم و کلا چرا باید وزارتخانهها برونند و کلا نباید
بر مجلس وضع قوانین بکنند کرا از آن گفته ام و کلا
ناباید با وزارتخانهها مراد داشته باشند یا وساطت
کنند بحدالله تا کتون بنده از وظایف خود تغضی
نکرده ام و از خانه خود خارج نگردیده ام .

حاجی معین التجار - تمام مجلس در این خصوص
رای دادند .

آقای سید حسن تقی زاده - آقایان میگویند
وظیفه مجلس نیست گویا بریروز تکلیف مجلس بود
و امروز تکلیف نیست معلوم میشود حضار امروز
غیر از حضار بریروز باشند آنروز آرام در این
باب قریب با اکثریت بوده چنانچه تکلیف مجلس نبود
از اول باید اقدام باین کار نکنند و چهار ماه داد
و فریاد نیک کردند و روزنامهها را از این محاکمه
برنیی ساخته البته هر کس در هر باب میتواند اظهاری
کند .

ولی در این مسئله سالار مقفم هر کس بدون
تفق و تأمل حرفی بزند باعث رنجش خاطر
و احتراق قلب یک ملت میشود باید اگر یک هفته هم

حاجت باشد مجلس فوق العاده تشکیل داده شود و از
روی دقت رسیدگی بعمل آید .

حاج سید عبدالحسین شهبانی - بریروز
قرار ما که نمودم در مجازات بود گذشته همان تقریرات
و معاکمائی که مقدمه گذشته است مجدداً رسیدگی
شود و بدیهی است از مجازات کسی گذشت نخواهد
کرد این که بنده عرض کردم تکلیف نیست از آن باب
بود که شاید بعضی مطالب مذاکره شود که باعث
اشکال شود .

رئیس - بریروز تمام این مذاکرات بمیان آمده
و گفته شد هنوز ما کم ما منظم نشده آقای تقی زاده
شرح مفصلی گفتند و همه همراه شدند و بعدای بلند
گفتند این شخص چنین و چنان کرده و باید
مجازات شود بالاخره قرار شد همان معاکمات و اسناد
که در عدلیه ارائه شده تجدید شود در این صورت
حکمش سختی ندارد .

حاج سید عبدالحسین شهبانی - مترجم
حکم شود ولی اجرا نشود .

مقبل لشکر - شما که اینجا حاضر هستید تمام و کلا
را ولایای مردم هستید وزیر عدلیه را که از برای تحقیق معین
گردهاید صورت آنرا که آورد و مهو ج داشت یکی بیوت
تفسیر یکی مجازات آن اندازه مجازات را کم دانستند
حالا تجدید در محاکمه لازم نیست مجازات را باید آقایان
معین فرمایند .

حاج محمد اسمعیل آقا - تاکنون عدلیه
ما منظم نشده قوانین آن اداره هم از مجلس نگذشته
کرا از هم وزیر عدلیه در همین مجلس اظهار داشته
که تا هنگامیکه قانون عدلیه از مجلس نگذشته من
مجبورم از روی دماغ خودم کار بکنم پس از اتمام
قانون هر گاه من تغضی کردم حق شما است ایراد
بکنید حالا در باب مجازات سالار مقفم بنده یک صورتی
دیدم که بای آن مهوور بودیم و کلا این حکم از
روی چه میزان صادر شد اگر حکم عرفی است ابتداً
بناهار بطی ندارد در عهده وزیر مسئول است و اگر از
روی شرع است باید همان نسیم که در شرع معین شده
مجری شود .

آقای سید حسن تقی زاده - این مجازات که
در عدلیه ترتیب داده شد با اکثریت آرا معین شده
شما اولاً معین کنید که این حکم شرعی است یا عرفی .

حاج محمد اسمعیل آقا - و کلا فقط برای
رسیدگی رفتند که معلوم شود مقرر هست یا نیست .

آقای سید حسن تقی زاده - شما اگر می
دانستید که این حکم عرفی است پس چرا و کلا
را فرستادید ما هم که رفتیم در جزو نظار بودیم
و بطوری که ثابت شد هیچکس شك ندارد و همه
میدانند که ترتیب معاکمه عرفی بود مجلسی تشکیل
داده بودند جمعی از اجزای عدلیه و وکلا و از هر
کدام رای میخواستند و هر کس هر چه بنظر داشت
میگفت و این معلوم است که این ترتیب از روی
وجدان است و پس از ختم معاکمه حکم بانظار
نیست هر کس این را بگوید غلط است آنچه راجع
بنظار است رای دادن است که بگوید بنظر من
اینطور رسید و اینکه مهر شد ضبط شده و ما را
گول زده مجبور کردند ما در مهر کردن رضای
نبودیم هر کس بگوید این حکم است غلط گفته
است در این موقع خیانتی که شد همین بود که
بما گفتند مهر کنید و بلاحظه اینکه وزارت
عدلیه میخواست این نوشته را به مجلس وزرا ارائه

بعد و اگر مانی در آنجا بنظر بیاید بگوید این
رای و کلا است از اینرو ما را اجبار کردند تا اکنون
هم من اینست طلب را نگفته بودم حالا میگویم و
میتوانم تفسیر عدلیه را در این موقع ثابت کنم در
هیچ جا اینطور اعضا کسی از برای عدلیه معین
نمیکند در اینجا یک مشت اعضا از قبیل مشرب دار
و قهوهچی جمع میکنند که اکثریت آرا با آنها
باشد از من رای خواستند رای خود را گفته با آنها
که رسید گفت اینطور نیست و خودش رای داد سایر
اجرا متابعت کردند در سر مجازات که رسید خواست
رای بنده من نگذاشتم گفتیم باید نوشت اجزا
گفتند بایست در این باب صحبت کنیم بالاخره
نگذاشتند نوشته شود بعد قرار شد در یک اطاعت
خلوت نشسته اتفاق رای حاصل کنیم ما و کلا یک
رای دادیم اعضا عدلیه هم رای خود را بردند پیش
وزیر عدلیه تغییر کرده دور انداخت که اینطور نمی
شود در صورتیکه اتفاق آرا و کلا و اعضا باشد وزیر
عدلیه حق ندارد بمیل خود رفتار نماید .

حاج محمد اسمعیل آقا - مکرر وزیر عدلیه
آمده است اینجا و گفته است که قوانین عدلیه مرتب
نیست و من از روی دماغ خود کار میکنم پس در
همان روز اول خوب بود این ترتیب را قبول نکنید
که بعد ایراد بگیری جواب اول و جواب دوم
صحیح است شما رفتید بجهت نظارت من هم همین
را میگویم که تکلیف شما نیست که در این موقع
حکم بدهید .

وکیل التجار - اینکه میگویند مجلس قانون
معا که را بعدله نداده است مجلس هرگز قانون
معا که را باو نخواهد داد تمام احکام را شرح مقدس
معین کرده مجلس فقط راه اداره کردن را باو می
نمایاند در این صورت او نمیتواند بدماغ خودش
حکم بکند . در این موقع هم از وکلا حکم
داده نشده فقط رای بوده و در این هم بی ترتیبی
نبوده .

آقای سید جعفر - در این مسئله چند اشتباه
شده اولاً در خصوص معا که در روزنامهها نوشته شده
واز وزارت عدلیه تمجید شده کسی هم تاکنون از
وزیر عدلیه مذمت نکرد مگر در روز که جناب تقی
زاده این عنوان را کرد جهت آن تعریف چه بود و
علت این تمجید چیست حالاهم نباید بطوری شود
که مجازات این شخص از بین برود .

حاجی معین التجار - بی ترتیبی که وزیر
عدلیه قرار داده بود همین است که آقای تقی زاده
گفتند می خواست طوری بکنند که جمعی را از مجلس
و کلا بر نرانند بنده که یکی از وکلا هستم از او تعریفی
نکردم جمعی از او تعریف و تمجید کردند من جمله
در مسئله معاکمه آصف الدوله از او تعریف کردند
در خصوص رفتن او هم بحکومت آذربایجان آقای سید
حسین گفت نباید این اداره که عملاً یک اندازه مرتب
است برهم بزنیم .

آقای سید محمد جعفر - کسیکه زرقه بود
تمجید نکرده بود ما هم که تادریوز نیندناستیم .
احسن الدوله - اول کسیکه بعدله رفت بنده
بودم و بعد از مراجعت تعریف کردم که خوب ترتیبی
است همین حالت عدلیه ما بجال عمارتی می نماید که
در خارج از بیخ می سازند و در زمستان چراغ الکتریک
در او روشن میکنند و خیلی هم خوش نما است اما
همینکه هوا گرم شد یک مرتبه بیضا آب میشود و اصل
صارت از بین میرود .

آقای میرزا محمود - بدیهی است هر موقع که ما بدیم با ملت موافقت کرد تعریف میکنیم و تیری هم که خلاف آنرا دیدیم تنگناب خواهیم کرد در خصوص رای هم بنا گفت که می خواهم با رای اعضای خود موافق کم رای ما هم خلاف شرع نبود ما گفتیم اسرا را استرداد کنند و آن دوازده نفر که کشته شده اند و آنرا را رد کنند مقابل خیانتی هم که بدولت و ملت کرده است مجازات خود اینها هم که خلاف شرع نیست.

حاج امام جمعه - این که گفتید شش نفر وکیل را همه معین کرده اند همه معین نکردند مگر اشغابیکه نمیدانستند ترتیب حکم این مسئله امروزه چیست دیگر این که من نمیدانم وظیفه این مجلس چیست هر کسی يك حرف میزند سالار را آوردند اینها اولاً باید موافق شرع ثابت شود.

ثانیاً باید مجازات خود را همین طور است که بیارند و اگر هم میخواهند خیالات سایرین را مجری سازند که نمیشود.

آقای سید جعفر - تمام از این مطلب خائفند که مبادا حکمی از مجلس صادر شود و توفیقات منفی یا علنی مانع از اجری گردد.

آقای سید حسین - اولاً در خصوص این کمیسیون مجلس رای داد بهتر این است در مواقع رای دادن مجلس اختطار کنند و بگویند صلاح نیست تا بعد باعت ایراد و اسباب سستی مجلس نشود آنروز که ما را معین کردند با کثرت آزاد بود پرپر زدیم اینها در حضور وزیر عدلیه گفته شده که این مجازات کم است امروز يك نفر رایش بر کشته سایرین هم با او موافقت دارند این ترتیب مجلس نیست.

آقای شیخ حسین - در خصوص آمدن این شخص گفته شد که بیاید تا جمعی از علماء حضور داشته باشند و علناً رسیدگی شود که مبادا خدا نخواست در خیفه شیطان افوا کند در خصوص حکم شرعی هم اگر آن حکم که آقای حاجی میرزا حسین داده اند صدق است دیگر مرافقه حرام است و این مسئله را هم علماء باید جواب بدهند که اگر حق من فسخ شده میروم به محکمه عدلیه یا کسی که استرداد حق من نماید آنوقت باید مرا لعن کرد این کاری که این شخص کرده تمام ایران دانست اند هیچ طرفی هم فرضی ندارد منتهی این است که این محاکمه علناً باشد که اسباب حرف نباشد.

آقای الاسلام - کسی نگفت که مجلس نباید مطلب این است که بعد از صدور حکم شرعی مجری بشود.

آقای میرزا فضلعلی آقا - اولاً بدعت شد در اینک برای کمیسیون ما اشخاص معین میکنند بعد در عمل آنها حرف میزنند این فخره مسلم است که تا آخر همینطور خواهد بود مقصود از کمیسیون این است که يك طرح از برای بشود بعد بنظر همه رسیده اصلاح خود ما در کمیسیونیکه معین کردید شد بعضی نمیدانند که اولاً باید تطبیق شده بعد مجازات از روی لامعین شود آنروز گفته شد که بعد از این ایراد نگیرند فرار دادند که روزنه بود لورا بیارند در حضور حجاج اسلام با وکیل او اولاً رسیدگی شده که از این اسناد و شهود چه

ثابت میشود بعد مطابق آن حجاج اسلام حکم فرمایند در این مورد اگر مسامحه خود هر چند نظر هم کشته شود باید این حکم مجری گردد اگر اینطور نیست چنانچه در شرع مهمست که اگر حکمی با شتاب صادر شد بر میگردد مثل در ایالت سردی در مملکت فرانسه.

حاج امام جمعه - مقصود این است که مقدار تقصیر اومعین شود والا در تقصیر اومعین نیست.

حاج آقا میرزا آقا - از روز اولکه شش نفر معین شد بجهت این بود که بداند سالار یا دیگری تقصیر دارند یا نه و هر چه بنظرشان رسید آنرا نوشته مجلس ارائه بدهند نه اینکه حکم باری بدهند حالکه کار با اینها رسید بنشیند این رای که داده شده اگر موافق است فیها و الا مجدداً رجوع بعدلیه شود یا عدلیه خودش رسیدگی کند یا رجوع بشود نماید در هر حال تکلیف مجلس معاکه نیست.

آقای سید محمد جعفر - حق مجلس نیست در معاکات شخصی و جزئی رسیدگی نماید ولی در این موقع حقوق نومی است بطور میشود که شصت و دو نفر زن برود و باز مجلس کار نداشته باشد عدلیه شما هم که عدلیه نیست بهتر ترتیبیکه هست این کار باید صحیح شود مجازات داده شود.

حاج آقا میرزا آقا - مجلس باید تعظیفات در اعمال وزراء داشته باشد نه خودش معاکه کند.

آقای سید مهملی - در این مجلس گفتگو شد که وکلا حق ندارند مجلس وزراء برونند و وکلا سر خود رفتند ثانیاً کسی از وزارتخانه اطینان ندارد در مسئله سالار هم باید رسیدگی شود و در خصوص رای وکلا هم وکلا حکم ندادند با صراحت عدلیه رای دادند عقیده شخص بنده هم این است که مجلس حق ندارد معاکه را بخود مجلس رجوع کند یا خود عدلیه است که یا دو مرتبه رسیدگی کند یا رجوع بشود نماید.

وکیل الرعایا - در صورتیکه وزارتخانهائی داشته باشیم که هیچ معمل حرف نباشد باز هم يك چنین مطلب مهمی لازم است که در خود مجلس رسیدگی شود.

آقای ملاحسن وارث - عقیده بنده هم همین است.

حسنعلی خان - چند ماه قبل عرض کردم که وظیفه وکلا نیست صبح وشام منزل وزراء برونند و توسط کنند و مدعو باشند چند نفر هم تصدیق مرا کردند حالا هم میگویم باید وکلا هر يك وظیفه خود رفتار کنند وکیل نباید مراده بجائی داشته باشد مگر کار شخصی داشته باشد در موقع لزوم البته میتواند ولی بعنوان وساطت از غیر نمیتواند.

آقای میرزا فضلعلی آقا - از ولایات تلگراف میرسد مکتوب مینویسند کار رجوع میکنند که رفع ظلم از آنها بشود در این مواقع چرا نمیشود رسیدگی کرد و وساطت نمود.

رئیس - تا این اندازه من با حسنعلی خان است وکیل نباید دخیل امور شود باید بعدله یا غیر آن رجوع کند.

آقای سید حسن ققی زاده - امروز بیاناتی شد که عدلیه در این خصوص بطوریکه باید رسیدگی کند نکرده تا حال هم متناکره شد اما در خصوص این معاکه بخصوص آنروز عرض کردم این مطلب اهمیت پیدا کرده و ترتیب آن اینهاست نظر اولی

مهرت از هر وزیر مستقلاً شد باید اولاً معزول کند بنده از اولاً اطینان تقدیم از هر جا شکوه است باید بعدله رجوع نمود اما وقتی شکوه از خود عدلیه باشد که تقصیری کرد باید بمجلس وزراء و معیت کابینه که ضامن اعمال یکدیگر هستند باید اظهار نمود فعلاً سه نفر وزیر در اینجا حاضرند میگوید اولاً اگر رای ما را نینسند بدهند بجهت قانون این آ را برده بد مجلس وزراء دیگر تا اکنون شنیده

مبانی از حقوق ملت سکه باید ده يك و ده و وصول شود و در صندوق عدلیه جمع شود ایشار پخشیده اند قریب سی هزار تومان میشود تقصیر دیگر يك نفر از کرمان کافعی داد بمن نوشته بود که من بيکی از جرایم بدبهم دوج کنند من تمام بيکی از روزنامهجان درج شد بعد از درج وزیر علوم رجوع بعدلیه را خواست من هم امضا را بوزیر علوم نشود تمام دادم بشرط این که کسی متعرض آن بیچاره نشود و نیز امضا آرد کافد را جناب وزیر علوم بکسی نفرمایند اینها لا قراردادیکه میشنوم بگوش وزیر عدلیه رسیده را در کرمان اسباب تبیهد او را فراهم آورده است

آقای سید محمد جعفر - حق مجلس نیست در معاکات شخصی و جزئی رسیدگی نماید ولی در این موقع حقوق نومی است بطور میشود که شصت و دو نفر زن برود و باز مجلس کار نداشته باشد عدلیه شما هم که عدلیه نیست بهتر ترتیبیکه هست این کار باید صحیح شود مجازات داده شود.

حاج آقا میرزا آقا - مجلس باید تعظیفات در اعمال وزراء داشته باشد نه خودش معاکه کند.

آقای سید مهملی - در این مجلس گفتگو شد که وکلا حق ندارند مجلس وزراء برونند و وکلا سر خود رفتند ثانیاً کسی از وزارتخانه اطینان ندارد در مسئله سالار هم باید رسیدگی شود و در خصوص رای وکلا هم وکلا حکم ندادند با صراحت عدلیه رای دادند عقیده شخص بنده هم این است که مجلس حق ندارد معاکه را بخود مجلس رجوع کند یا خود عدلیه است که یا دو مرتبه رسیدگی کند یا رجوع بشود نماید.

وکیل الرعایا - در صورتیکه وزارتخانهائی داشته باشیم که هیچ معمل حرف نباشد باز هم يك چنین مطلب مهمی لازم است که در خود مجلس رسیدگی شود.

آقای ملاحسن وارث - عقیده بنده هم همین است.

حسنعلی خان - چند ماه قبل عرض کردم که وظیفه وکلا نیست صبح وشام منزل وزراء برونند و توسط کنند و مدعو باشند چند نفر هم تصدیق مرا کردند حالا هم میگویم باید وکلا هر يك وظیفه خود رفتار کنند وکیل نباید مراده بجائی داشته باشد مگر کار شخصی داشته باشد در موقع لزوم البته میتواند ولی بعنوان وساطت از غیر نمیتواند.

آقای میرزا فضلعلی آقا - از ولایات تلگراف میرسد مکتوب مینویسند کار رجوع میکنند که رفع ظلم از آنها بشود در این مواقع چرا نمیشود رسیدگی کرد و وساطت نمود.

حاج سید اسمعیل - این هیئت فقط حق نظارت داشته اند حق رای نداشته و تکلیف این قضیه اجماع است بعد که مشرفه زیرا که هر روز يك چنین فانی خواهد افتاد.

حاج امام جمعه - هر چه فکر میکنم باز جبهه رسیدگی باین مطلب هیچجا بهتر از مجلس نیست.

رئیس - مادامیکه ما يك محکمه صحیحی داریم مجلس شورای ملی قائم مقام آن محکمه است برای احقاق حق مظلومین یعنی در موارد مهمه باید مجلس رسیدگی کند.

آقای سید حسین - رای گرفته شود که دیگر نزدیک نشود.

حاج سید عبدالصمد شهشانی - مبتداه این مطلب بنده بودم از این میترسم که مبادا یکساعت مکم مجلس تأخیر بیفتد.

آقای شیخ حسین - هر کس بگوید بعد از صدور حکم از مجلس اجرا نمیشود زهر بگامی کرو رخلق ان ریخته است.

رئیس - این مجلس باید چه شکل داشته باشد که نتیجه گرفته شود.

آقای سید حسین - آنروز قرار شد ۲۰ نفر وکلای معین شوند که در حضور حجاج اسلام رسیدگی حکم صادر شود.

آقای سید علینقی - بدیهی است در این خصوص چه مجازات عرفیه داده شود کم است ولی مجازات میهم باید از روی میزان شرع باشد.

آقای سید حسن ققی زاده - سه نفر وکلای اسان شش نفر هم همان وکلای نظار و روش نفرم هلا و وکلا در حضور حجاج اسلام رسیدگی نمایند تا کم معین شود.

آقای میرزا سید محمد مجتهد - این مجازات برای این شخص آیا باید در تحت چه عنوان شوق و شرف همراهند قرار شد از صبح دو شنبه برای مذاکره مجلس فوق العاده تشکیل شود.

احسن الدوله - عرض اینست که در این مدت شش ماه آنچه دیده و میبینم با آن ترتیبی که حسنعلی خان گفتند در شرائط وکیل صحیح است ولی مرغ خانگی را باید آب و دانه داد تا بماند و گرنه لابد پرواز خواهد کرد مجلس میخواهد لوازمات آنرا باید فراهم آورد.

رئیس - رقمه ایست که جناب حاجی امام جمعه نوشتند قرائت میشود.

(آقا سید محمد ققی قرائت کردند) و خلاصه مضمون ان استیفان آقای حاج امام جمعه بود از مجلس که سه ماهه مجلس اجازه بدهد برونند آذربایجان و عدوت نمایند و نیز تلگرافی از انجمن تبریز که در جواب تلگراف حاج امام جمعه مضار شده و راجع بهمین مسئله بود قرائت شد مجلس بتعمیل باشد.

حاجی سید نصر الله - علنی باشد و همه هم باشند ولی کسی حرف نزنند تا مطلب معلوم شود.

وزیر مالیه - در سه شب قبل اینجا وکلای مجلس را زحمت دادم در خصوص بانک مذاکره شد و با وکلای بانک هم آنچه لازم بود مذاکره شده آنها هم اقدامات خود را دریغ نداشتند قرارنامه هم موارد متنازع فیهاش قرائت شده و آنچه لازمه توضیحات بود آنشب کاملاً گفته شد لازم بشکرات نیست اهمیت این امر هم پوشیده نیست خوبست مجلس دو سه روز وقت خود را صرف این کار نماید تا تمام شود.

وکیل التجار - چون مطلب مهم است و وقت زیاد میخواهد خوبست چند روزی طرف صبح مجلس فوق العاده تشکیل بشود که از روی دقت زود این امر انجام بگیرد.

وزیر مالیه - هر چه زودتر باشد بهتر است که رفاهیت و غیر عامه در این بانک است الحق وکلای بانک هم خیلی زحمت کشیده اند حالا هم باید زحمت بکشند تا صورت بگیرد.

آقای سید محمد جعفر - چون اهمیت دارد چند روزی طرف صبح مجلس تشکیل شود تا تمام شود.

وزیر مالیه - اگر چه تکلیف من است که اقدامات لازمه را بنمایم ولی شخصاً خود باطناً يك شوق و میلی باین مطلب دارم ایستکه اصرار و تمجیل میکنم.

آقای سید محمد جعفر - همه شایق باین امر هستند از شیراز میرزا ابوالقاسم خان بهیر الملک تلگراف کرده بود که نقدا هزار تومان بیاورد ملی مبدم بعد که تشکیل شد آنچه توانستم حاضرم که بنهم.

آقای شیخ یوسف - مکرر عرض کردم که حیات مملکت بسته بتاسیس بانک است بنده که در شیراز بودم در یک انجمنی که اغلب آنها فقر بودند میان خودشان هیجده هزار تومان برای بانک جمع کردند که شاید از آن بولی بتوسط بعضی از مؤسین رسیده باشد مقصود این است که همه مردم در کمال شوق و شرف همراهند قرار شد از صبح دو شنبه برای مذاکره مجلس فوق العاده تشکیل شود.

احسن الدوله - عرض اینست که در این مدت شش ماه آنچه دیده و میبینم با آن ترتیبی که حسنعلی خان گفتند در شرائط وکیل صحیح است ولی مرغ خانگی را باید آب و دانه داد تا بماند و گرنه لابد پرواز خواهد کرد مجلس میخواهد لوازمات آنرا باید فراهم آورد.

رئیس - رقمه ایست که جناب حاجی امام جمعه نوشتند قرائت میشود.

(آقا سید محمد ققی قرائت کردند) و خلاصه مضمون ان استیفان آقای حاج امام جمعه بود از مجلس که سه ماهه مجلس اجازه بدهد برونند آذربایجان و عدوت نمایند و نیز تلگرافی از انجمن تبریز که در جواب تلگراف حاج امام جمعه مضار شده و راجع بهمین مسئله بود قرائت شد مجلس بتعمیل باشد.

شرف الدوله - در این موقع صلاح و صحیح نیست که تشریف ببرید.

آقای حاج امام جمعه - خدا شاهد است که حاضرم در سالی چهار هزار تومان از مال شخصی خود با اینکه بضاعت و استطاعتی این قدرها ندارم مخارج کم و برای خدمت بملطه در این مجلس حاضر باشم اگر خوف تلف شدن از ضعف مزاج نبود راضی نیستم که بقدر یکساعت از مجلس دور باشم چون آب و هوای تبریز تربیت شده و عادت کرده ام و با مزاج من سازش دارد اگر سه ماهه اجازه بفرمایند مسافرت کرده در آخر سه ماه انشاء الله مراجعت می نمایم.

حاجی میرزا آقا - پس در هوای نجف اشرف چطور بودید و طاقت میآوردید.

آقای حاج امام جمعه - آنوقت قوت مزاج و ایام جوانی بود طاقت داشتم.

حاجی میرزا آقا - اگر بعضی تغییر هواست هوای شیران خیلی خوب است آنجا تشریف ببرید.

مستشار الدوله - امروز خدمت جناب رئیس این مطلب را عرض کردم میدانم که آقا قول بنده را قبول نمیکند لهذا حیله شرعی کردم که این مطلب در مجلس علنی عنوان شود چون می دانستیم که اعضاء مجلس هم راضی بتشریف بردن آقا نمیشوند حالا مجلس خود میداند.

آقای میرزا محمود - ادیب التجار و جناب حاجی میرزا علی آقا اذن خواستند جناب رئیس اذن دادند آقای حاج امام جمعه را هم باید اذن بدهند.

آقای میرزا فضلعلی آقا - این استیفان آقای حاج امام جمعه برای آن مقصودیکه دارند ارسال فایده ندارد زیرا حالا در کرما حرکت میکنند و تا برونند هوا اعتدال پیدا خواهد کرد و در سرما باید مراجعت نمایند خوبست برای سال آینده پیش از آنکه هوا زیاد گرم شود برونند که در گرمی هوا آنجا باشند بعد از ملائمت مراجعت کنند.

رئیس - بنده يك باغچه و عمارتی دارم در شیران خیلی خوش هواست و مغلی بالطبع هم سست استماعا میکنم که این چندقدرت که هوا گرم است در آنجا توقف فرمائید (جمعی هم باینان رئیس هم قول بودند تمام اهل مجلس عدم رضایت خود را تشریف بردن آقای حاج امام جمعه اظهار داشتند و بوجهی رفتن ایشان رضایت ندادند.)

حاجی امام جمعه - هیچ مقصودی نیست جز آنکه بآب و هوای آنجا عادت دارم و اگر خوف تلف نبود اصرار نداشتم معلوم میشود شما راضی بکسالت مزاج من هستید.

رئیس - خداوند میفرماید (لکل امة اجل اذا جاء اجلهم لا يستخرون ساعة ولا يستمدون) رفتن و رفتن مدخلیت در کسالت مزاج و عدم آن ندارد.

حاجی امام جمعه - خوب است این آیه را در مورد دیگران استدلال نمایند.

آقا میرزا محمود خوانساری - جناب وزیر فواید از فرارسوع معدن طلائیکه در سلجیلاغ مگری پیدا شد نول همجواری در او طبع کردند عشایر عثمانی سر معدن رفته میخواهند ببرند آیا در این امر چه اقدامی نموده اید.

وزیر فواید - اقداماتی که لازم بود شد اولاً میرزا حسین خان مهندس برای رسیدگی باین عدل

فرستاده عضو راپورت تلگرافی که آمد ظهور معنی صحت داد و مداخله امالی و مشاور عثمانی هم صبح است ولی پیش از آنکه برای جلوگیری اقدامی رسمانه از طرف دولت بشود سردار مکرری با ایلانی و عشایری که معمول است بین آنها دوسر خاک خودش باسوار های ایل خودش مقام جلوگیری برآمد حال این ایام در خیال این بوده که بقانون دولتی گفتگو شود دور نیست چون آن حرکت طرف از روی خود سری بوده تا حال رفع شده باشد .

آقا میرزا محمود - از قراریکه میگویند مشایبهامشغولند و خاک و معدن رامیرتند .

وزیر فوآند - خاک معدن باین بردن هانام نمیشود و هنوز هم که نبردهاند تا حال گفتیم شاید سختی و دنباله از آن طسرف نباشد بهمان حرکت ایلانی که شد رفع بشود اگر نه البته آنچه لازم اقدامات است از طرف دولت خواهد شد .

حاجی معین التجار - از طرف دولت هنوز اقدامی در این باب نشده سردار مکرری بطریق عشایری و حفظ آب و خاک خودشان اقدامی کرده و مانع شده است .

مستشار الدوله - این فرمایش که وزارت فوآند فرمودند که سردار مکرری اقدام کرده است ربطی بسکم دولتی ندارد در حقیقت مثل مسئله نواع خاکی بین عشایر است .

دکتروالی الله خان - چند ماه بیشتر در روزنامهجات خوانده بودیم که کنفرانسی دولامهر کب از تمام و کلای دول متعقد خواهد شد و در چند مسئله گفتگو خواهند کرد و یکی از روزنامه نویسهای معتبر نوشته که یکی از وکلای بزرگ (۲۴) نطق ترتیب داده که قرائت شود و بنده اوقاتیکه مجلس در عمارت بالا متعقد میشد گفتیم که از تمام دول در کنفرانس لاهه نماینده خواهد رفت و سؤال نمودم از طرف دولت علیه هم میروید فرمودید خواهد رفت از قرار معلوم صدخان رفته و یکی از آن مسائل که در مجلس لاهه مطرح مذاکره شده بدین امان است در خصوص مجروحین نظامی دول اروپ نشان مذمبی خودشان را علامت قرار داده اند و تمام دول اطلاع داده اند که کبسیون دولت عثمانی گفتند در خاک ما علامت همان (ماه و ستاره) باید باشد و نایب وزیر مختار ما هم اظهار داشته اند که باید علامت (شیر و خورشید) باشد آیه بنیم غیر از این مسئله چه اقدامی و خدمتی برای دولت و ملت خود نموده اند

وزیر امور خارجه - ممتاز الدوله کارهای بزرگ میکنند و این کارها هم یکی از آن کارها است .

دکتروالی الله خان - بنده دستور العمل های سایدول را که بکسیبونهای خود داده اند میدانم ولی میخواهم بدانم حضرت عالی این امور چه دستور العمل داده اید و این امور برای چه مقصود رفته است اگر این مجلس گذشت دیگر چند سال دیگر طول خواهد کشید تا چنین مجلسی باز متعقد شود .

وزیر امور خارجه - مقصود اظهار صلح و صلاح ماست .

دکتروالی الله خان - یک خبری دارم که در پاش قلمه چهار مراده توپ و مسگر آمده و تعطیل کرده اند آیا اطلاع دارید یا خیر ؟

وزیر امور خارجه - آنها خیلی تمدی کرده اند و از این طرف هم اقدام شده .

آقا سید محسن تقی زاده - ۱۰ وزیر امور

خارج را از کبسیون و زوزا خارج کریم ایشانند همه مطالب مترامک هاند .

محقق الدوله - بنده عرض دارم وزیر مالیه تا کبده در تاسیس بانک ملی دارند و مردم هم شکایت از بی پولی دارند و این چند روز هم بعضی اتفاقات ناگوار افتاده و بنده اطلاع دارم بموجب تصدیق دفتر استیفا که هشتصد هزار تومان بمانی حکام است در این مورد که از همه طرف فشار می دهند چرا حکام این پول را نمیدهند و وصول از حکام نمی کنند .

وزیر مالیه - فشار بین بیشتر از شما وارد میشود ولی وزارت مالیه نباید شخصاً بروم اموریت کند و در جاهای دیگر که پول دولت در نگاه میدارند یک اندازه وصولی راجع بدلیه است .

محقق الدوله - این چه صورت است که آنها استتکاف داشته باشند و حاضر بحساب نشوند .

وزیر مالیه - بلی هیچ جا حاضر نشده اند و مکرر رفته نوشته ام فقط از من اطلاع است قیلا طوری شده است که حساب این چند ساله را نمی دهند .

آقا میرزا محمود - مأمور وصول بقیه وزارت مالیه است تا حال سه ماموست هیچ وزارت مالیه اقدامی نکرده چرا به تکلیف خود عمل نکرده .

وزیر مالیه - تکلیف وزارت مالیه نبوده است که مأموریت کند باید تشخیص حساب را داده و بخواهد اگر ندانند باید سختی کرد و این تکلیف مالیه نیست و در خارجه با عدلیه است و اولاً تا دو سه مرتبه اخطار می شود اگر امتثال نشد مال او توفیق میشود و بعضی اشتباهات دیگر هم شده مثلاً میگویند وزیر مالیه هر چه از او بخواهند باید بدیده مکرر صحبت شده و گفته شده پول امسال بزم پارمال زده نشود معذرا به بنیید چه اشغالی آمده اند منزل بنده هر صبح رانک نموده اند مگر بنده آکسج دارم باید صبر نمایند تا تهیه شود

آقا سید مهدی - آقایان که وظیفه خود دولت بودند هنوز باور نکرده اند که مملکت مشروطه است با وجود آن بولها که در نزد آقا است باز می خواهند از وجه استقراض بحساب سازی ببرند و بخورند ما حاضر نیستیم و باید وزرا با هیئت و کلاه اتفاق کرده پوست و گوشت آنها را بگیرند .

آقا میرزا محمود خوالساری - عقیده بنده اینست که وزارت مالیه صورت بدهند بجلس تا از عدلیه وصول آنها خواسته شود .

مذاکرات روز شنبه ۲۳ جمادی الثانی دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۲۱ آقا سید محمد تقی قرائت کردند .
صورت اسامی قاضیین از وکلا قرائت شد .
یکشنبه ۱۵ نفر - سه شنبه ۱۷ نفر - پنجشنبه ۲۱ نفر .

احسن الدوله - این ترتیب حاضر و غایب کردن وکلا و ذکر اسامی آنها در صورتی است که از برای آنها حقوقی مقرر شده باشد که هر گاه از حضور تکامل و رزقند از حقوق آنها کسر شود ولی حالا با عدم تعیین حتی از برای آنها این ترتیبی قایده است .

در مسئله حیره الممالک تا کتون اقدامی نشد خانه اش حراب شد اگر اقدامی نمیشود جواب بده یک فقره هم علاوه خالصه مازندران است که تا حالا کسی نگفته است .

حاج سید عبدالحمین شهباشی - جناب وزیر مالیه غالب خوابشان همینطور است در خصوص تفاوت مدل فوجان نزدیک است اغتشاش و لایبی برپا شود ایشانهم صورت خواسته اند و تا کتون نتیجه بعمل نیامد .

رئیس - گفتن این مسائل فائده ندارد باید نوشت و جواب خواست .

وکیل التجار - این مسئله خیلی اهمیت دارد باید اقدام شود زیرا که از اکثر ولایات صدا بلند شده و شکایات می نمایند تفاوت عدلی که قرار شد جزو مالیات شود تفاوت عمل حکام بوده کلیه عوارضی که بر رعیت در سابق تحمیل میشد و حالیه هم را جزو مالیات کرده اند .

رئیس - این مذاکرات باید فوریست شود و جواب مطالبه گردد .

و توفیق الدوله - معلوم است فرض از تاسیس و تشکیل ادار و وزارت تجارت توسعه و از یاد تجارت و انتظام آن حوزه مهم است و شکایتی که از طرف تجار بمجلس مقدس شده بود که حقوق آنها در برهه اجمال مانده تا کتون بواسطه معاذیری که در کار بوده وزارت تجارت بطور کافی برایش آنها رسیدگی نکرده و مطالب آنها در مهله تعویب مانده از اینرو جناب وزیر تجارت بمجلس احضار شدند که در اینباب اصلاحاتی که لازم است مذاکره و در ذموقع اجری کدارده شود .

وزیر تجارت - در مسائلی که راجع بتجارت بوده نظامنامه نوشته شده که بمجلس مقدس اظهار شود و جناب آقا میرزا مهدیغان بدین نظام را بجهت مساعدی وزارت تجارت و امر فلاحه از طرف بندگان همایونی معرفی میکنم که در مواقع لازم حاضر شده گفتگو شود که اسباب پیشرفت کار شود . اما در خصوص محاکمات تجارت بازو دلایل موجود است که در سلب تقصیر از خود لازم است برض برسانم .

اولاً بر حسب ترتیب سابق که طرفین با یک طرف تاجر بوده باشند قرار بود که اینگونه محاکمات مخصوص وزارت تجارت است و در این ایام از طرف وزارت عدلیه در این باب دعالت میشود و با این وضع خیلی موجب اختلال است بایست با بگو مثل سابق باشد یا مادامی که نظامنامه تجارت از مجلس نگذشته است عدلیه در تجارت دخالت نکند اگر در حقیقت تمام محاکمات راجع بدلیه خواهد شد تا وقتیکه تکلیف معین نشده در همه وزارت تجارت کما فی السابق باقی باشد .

فقره دیگر که باعث تعویب و تأخیر و اختلال امورات شده مسئله بست و وساطت است معلومست بست و وساطت در موقی است که طرف مظلوم واقف شده باشد ولی قبل از رسیدگی وساطت بیجا است و بست معنی ندارد معلومست این شخص میخواهد مال مردم را بشورد مسئله اعتماد و اتفاق از جمله اموراتی است که استعصان آن بر هیچ ذیعی مستور نیست ولی در این شهر انجمن بائی تشکیل شده و در اغلب مواقع از طرف انجمنها هر کس بمعک